СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXI. Число 126. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 31. мая, 1923.

VOL. XXXI. No. 126. Jersey City, N. J., Thursday, May 31, 1923. THREE CENTS

80,000 БУДІВЛЯНИХ МЕХАНІКІВ РІШАЄ ПРО СТРАЙК

НЮ ЙОРК, 28. мая. — Виконавчий комітет Ради Будівляних Промислів, що обєднує ряд будівляних юній, зарядив на завтра голосоване над питанієм, чи механіки будівляні мають вийти на страйк дня 1. червня.

Причиною страйку булаби робітнича заплата; юнії зажадали від будівляних підприємців підвишки з 8 на 10 долярів в день та контракту на рік. Підприємці запропонували підвишку на 9 долярів, але юнія пропозицію відкинула. Тепер має відбутися голосоване над тим, чи виходити на страйк для вимущення свого домагання.

Колиб юнії голосували за страйком, тоді на страйк вийде яких 80,000 робітників, занятих при будовах. До сього числа треба ще додати вже тепер страйкуючих мулярів, яких більшість все ще не погодилася зі своїми босами, а відняти будівляних стодярів, котрих юнія приняла підвишку робітничої заплати з 8 долярів на 9 та згодилася підписати контракт до кінця грудня.

ЗІ СТРАЙКУ В ШЕВСЬКИХ ФАБРИКАХ

БРОКТОН, Месечузетс, 28. мая. — Товариство фабрикантів обуви хвалиться, що воно зломило страйк робітників шевських фабрик, бо коли нині отворено фабрики для роботи вперше від самого початку страйку, до роботи мало зголосилися більшість страйкуючих робітників.

Юнійні заряди, однак, заперечують твердження підприємців. Так приміром, юнія заявляє, що в фабриці Пекард Ко., в котрій буцімто повернуло до роботи 75 процент всіх робітників після твердження заряду, понад 80 процент далі страйкує. На доказ свого твердження юнія вказує на факт, що в місті розставлено тепер коло півтора тисяч пикет (страйкових сторожів).

ВІДРІКАЮТЬСЯ СОВЄТСЬКОЇ РОСІЇ

ВАШІНГТОН, 28. мая. — Місцеві новошкотські льокалі майнерської головної юнії „Де Юнайтид Майн Воркерс", від котрих недавно зажадав головний заряд юнії, щоби вони виреклися всякого звязку з совєтською Росією, повідомили головний уряд юнії, що вони сповнять поставлене до них домагання.

АМЕРИКА НЕ БУДЕ ЗВАЖАТИ НА ПРОТЕСТИ ЧУЖИХ ДЕРЖАВ ЗА ГОРІВКУ

ВАШІНГТОН, 28. мая. — Американські високі урядники заявляють, що американський уряд не буде зважати на протести чужих держав проти заборони привозити на чужих кораблях алькоголічні напитки в обруб тримилевої полоси здовж американського побережа, але з днем 10. червня введе се правило мимо всіх протестів в житте.

Межи послідними чужими представниками, що внесли такий протест, був представник Франції Жісеран.

Урядники не вкривають, що рівночасно з протестами чужих держав до уряду ввійшло богато протестів від самих таки Американців, від американських підприємств, торговельних палат, міських урядів, тощо. Всі вони вказують, що наслідок заборони чужим кораблям ввозити алькоголь в обруб прибережної полоси буде такий, що цілий ряд чужих кораблів не буде могти задержуватися в американських портах і через те американська торговля потерпить тяжкі шкоди. Уряд свідомий сього, однак він не бачить на се ничої ради як змінити закон Волстеда.

ВИЗИВАЮЧЕ СТАНОВИЩЕ ПЕНСИЛВЕНІЙСЬКОЇ ЗЕЛІЗНИЦІ СУПРОТИ РОБІТНИЧОЇ РАДИ

ШІКАГО, Илинойс, 28. мая. — Самуель Рі, голова Пенсилвенійської Зелізничої Компанії, зявився нині перед Зелізничою Робітничою Радою, щоби зложити свої зізнання, чому ся зелізниця не дозволила юнії канцелярійних робітників представляти робітників в переговорах з компанією. Рі заявив, що зелізниця поступала на основі судового рішення, після котрого зелізниця має право вести переговори зі своїми робітниками без посередництва юнії.

ВИКОПАННЄ ІНДІЯНСЬКОЇ МУМІЇ

БУЕНОС АЙРЕС, Аргентина, 28. мая. — На однім горбі в аргентинській провінції Сальта недалеко від чілійської границі видобуто зі землі добре заховану мумію якогось Індіянина. Привезено її та величезну скількість всякого нарядля, яке теж найдено в гробі, до Буенос Айрес. Відкривцем всего є Леонардіс, котрий найшов мумію яких 6 стіп під землею. Він подарував свій винахід до національного музею Аргентини.

НАЙШЛИ ЛІК НА СПЛЯЧУ НЕДУГУ

НЮ ЙОРК, 28. мая. — Ряд лікарів, працюючих для Інституту Ракефелера, переконалося, що наркотик, котрий лічить паресію (частинний параліж нервів руху), лічить також так звану африканську сплячу недугу, яка шириться від укушення африканської мухи „тсе-тсе", а котра була одним з головних перешкод в розвою африканського континенту.

Лік є препаратом відомої отруї арценику і називається А63. Недуга, для лічення котрої він надається, се не спляча недуга, відома під сею назвою в Америці. Американська, щоби так назвати, спляча недуга, після всякої правдоподібности не є самостійною недугою, себто її не викликують спеціяльні бактерії (малесенькі животини); вона є просто одним з многих других обявів других недуг.

Перші проби з відкритим тепер ліком роблено в африканській бельгійській кольонії Конго. Колиб дальша лікарська практика доказала, що винайдений лід справді лічить африканську сплячу недугу, то ве малоби просто необчислимі наслідки для економічного розвою Африки та для її політичних умов.

ДУША УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Із села Гіркополонна, ... ківської волости, на Волині пишуть до луцького „Українського Життя":

Дня 28. квітня с. р. наш пастир Наркіс Бичковський сказав по Службі Божій проповідь на тему затвердження східніх границь Польщі, підкреслюючи що волею Божою ми опинились в границях царства польського і тепер по затвердженню радою амбасадорів тих границь, котрі нам „забезпечують добробут і спокій", по розпорядженню влади, ми повинні рядженню влади, ми повинні принести „брагодарственне моленіє". Але наш простий сільський народ, почуваючи свою кривду в акті признання східних границь Польщі, при перших словах благодарственного молебня вийшов з церкви. Батюшці це було мабуть не до смаку, бо по молебні запитав солтиса, чому не задержав у церкві людий. А душа українського народу всюди одна. — **Селянин.**

ШУКАЮТЬ ЗА НАФТОЮ

Кожда держава хотілаб мати власні жерела нафти. І не диво. Бо нафта зовсім не менче важна копалина, чим вуголь або залізо. Живемо в часах нафтяної горячки. В Італії верчено богато шибів, але нафта не виплинула ніде. В Греції знайшли французські інжиніри видатну нафту в горях Епір і на острові Занте. В Мезапотамії побиваються за нафтою Англійці; місцевости положені поміж Багдадом а Захо, богаті на добру нафту. Англійці роблять собі надію на великі її скількости так, що покриють ціле своє запотребовання.

В Америці в Перу істнує також велика полоса нафтов. теренів, але до тепер їх не експльоатується.

ЯК СТЕРЕЖУТЬ ФЕДАКА?

Польська влада побоюється втечі Федака з тюрми і запоряджина „спеціяльну" охорону небезпечного для них вязня, по думці „спеціяльної" автономії генерала Сікорського. В тій цілі установлено три сторожі: одну в середині в келії, в якій поміщується засуджений. Крім сього повнить службу звичайна тюремна сторожа. Не дивно, що коли Польща в сей спосіб стереже політичних вязнів на своїх „кресах" то на звичайних злочинців не стає штиків і тому розцвіт бандатизму — се вислід її чотиролітнього культур-трегерства на Сході.

ПРАВОСЛАВНИЙ АРХИЕПИСКОП НА ВОЛИНІ СЛУГА ПОЛЬЩІ І МОСКОВЩИНИ

В 1920 р., в часи зналицяння теперішнього митрополита Діонізія з Українцями, в Кремінці в Чесно-хрестській церкві дозволено було правити Службу Божу українською мовою. Священик Васкевич, призначений туди, заслужив велике довіре своїх парохіян і придбав соб їїх прихильність. Був організований хор і церква зробилася зразковою. Але у епископа Діонизія змінились погляди. Коли йому потрібна була моральна піддержка українського населення, то він вдавав з себе прихильника національної церкви. Використавши це, він знову завернувся на шлях „єдиної неділимої російської церкви" і став нищити все українське. Заборонена була Служба Божа і казання українською в Богоявленському монастирі (Кремінець), на священиків енергійно стали висвячуватись бувші денікінські офіцири; в кремінецькій духовній семинарії стали викладати науку російською мовою і т д. Українська Чеснохрестська церква була більмом в оці. На цих днях св. Васкевича переведено на парохію в село Дубенського повіту, а на його місзе призначено „оборонця єдиної неділимої" бувшого денікінського офіцира священ. Яковлева. Парохіяни звертались до еп. Діонизія з прошенням залишити їм свящ. Васкевича і погрожували зачинити церкву.

РОЗБІЙ МАЗУРІВ НА ВОЛИНІ

Під хату селянина с. Вічин, Щуринської волости, Касіяна Касіянова підіхала підвода, на якій сиділо двох польських осадників. Осадники попросили молока і яєць. Селянин їм дав. Один з них Станіслав Ліс, озброєний карабіном, присікався опісля до нього, вимагаючи підводу до Луцка, загрожуючи кулею в лоб. „Що захочу, то з тобою зроблю, бо я зробив Польщу", казав він. потім почав бити селянина карабіном. На решті селянинови вдалось вирватись від напасника і втечи. Тоді осадник Ліс серником підпалив хату. Жінка селянина, скільки могла, старалася недопустити до нещастя і двічі гасила пожежу. Осадник за те тяжко її побив і перебив руку карабіном. Другий осадник Стась в той час лежав на возі і сміявся. Побита жінка стратила притомність, а осадник у третє підпалив хату і відіхав. Пожежа знищила селянинови все до нащадку, а жінка його з перебитою рукою находиться в лікарні в Луцку.

СТАН ВИСШОЇ ШКОЛИ НА УКРАЇНІ

„Соц. Думка" друкує такі відомости про стан київських висших шкіл: склад київського студенства такий: вищий інститут народньо-освіти імени Драгоманова університет більшість — 80 прц. Українці, переважно селяни останні Росіяни й Жиди. Медичний інститут в березні ц. р. мав 2,300 слухачів. з них Росіян 340. Українців 736. Жидів 1224, Інститут народнього господарства (комерційний) — Жидів 50 прц., Росіян 30 прц., Українців 20 прц. Тут переважють синки непманів, „завхозів", адміністраторів і т. д. Серед Українців більшість селяни. В політехніці Українців 20 прц. Росіян 55 прц., Жидів 20 прц. При інституті ім. Драгоманова та політехніці є робітничі факультети, де вчаться робітники, більшість з яких записана в комуністичну партію. Техніка зовнішніх зносин — більшість горожани середнього постатку: Росіян 35 прц., Жидів 50 прц., решта Українці. Архітектурний інститут — більшість — Українці селяни. Ветеринарний інститут — більшість Українці-селяни.

„ПОРЖОНДНИ РУСІН" НА ВОЛИНІ

Свято 3-го травня у Луцку відбулось бучно. Як подають часописі, приймали участь всі „народовосьці". З наказу шкільного інспектора приймали участь і українські школи. Управитель української школи. Управитель української школи імени Шевченка філіпов „істінно русский" Поляк, щоб вислужитись перед начальством, оздобив всіх своїх учеників польськими рапорцями.

ГОРІЛКА „СОЛТИС" НА ВОЛИНІ

В Остріжському повіті на бляшках з горілкою появились наклейки з написом „Солтис". Фабриканти горілки в Польщі скоро опередять і Американців у видумках реклями. Кажуть, що така реклама має серед селян великий успіх. Скоро можемо сподіватись появи горілки: „Вуйт", „Бурмищ", Староста" і так далі. Це напевно збільшить буджет „паньства" і підійме авторитет влади.

МІРЕННЄ ВИСОТ ПРИ ПОМОЧІ БЕЗДРОТНОГО ТЕЛЄГРАФУ

Нинішний спосіб міряння висот не звичайно утяжливий і коштовний. У Франції обговорюють тепер широко можність міряння висот при помочі бездротної телеграфії. Кажуть, що в цей спосіб буде можна скоро і дешево перепровадити поміри висот.

ДЕ ВАЛЕРА ЗА МИРОМ

ДАБЛИН, столиця Ірландії, 28. мая. — В руки ірляндської влади дістався поклик Де Валери до повстанців, в якому взиває їх покинути боротьбу проти влади.

БРИТАНСЬКИЙ ПРЕМІЄР БОЛДВИН ПРОВІДНИКОМ КОНСЕРВАТИВНОЇ ПАРТІЇ

ЛОНДОН, 28. мая. — Консерватисти на своїй нараді вибрали нині однодушно премієра Стенлі Болдвина провідником партії.

По виборі він звернувся до зібрання із зазивом, щоби дбали про єдність консервативної партії.

Всі присутні члени партії уладили йому велику овацію.

ПОЯВА БОЛДВИНА В ПАРЛЯМЕНТІ

ЛОНДОН, 28. мая. — Нині вперве появився новий британський премієр Стенлі Болдвин разом з усім своїм кабінетом в палаті громад.

На черзі в палаті був законопроєкт (бил) про відшкодовання прогнаним Ірляндцям. Бил принято великою більшостю, бо і приклонники Лойда Джорджа за ним голосували.

ЩЕ СПРАВА ЗНОСИН МІЖ ВЕЛИКОЮ БРИТАНІЄЮ І БОЛЬШЕВІЄЮ

ЛОНДОН, 28. мая. — Британський міністер закордонних справ лорд Корзон заявив нині московському больщевицькому комісареви закордонної торговлі Леонідови Крассінови, що із загального погляду він вдоволений відповідю большевицького „уряду" на британський ультимат, але домагається, щоби той „уряд" дав зовсім виразну відповідь у справі пропаганди.

КОМУНІСТИЧНІ ХРІЇ В РУРЩИНІ

ЕССЕН, Німеччина, 28. мая. — Боротьба між німецькими комуністами і німецькими білими ґвардіями триває далі в Рурщині і дальше ще поширюється.

В місті Бохум білоґвардійці прогнали большевиків.

У Ванне французьке військо розділило німецьку поліцію від комуністів.

В Дісселдорф, де є французька головна кватира, комуністи намагалися здобути сталеві заводи. Німецька поліція вмішалась до нападу і дала сальву до товпи комуністів, при чому убила одного чоловік а ранила кількох.

ФРАНЦУЗИ НЕ ВИСТУПАЮТЬ ПРОТИ КОМУНІСТІВ В РУРЩИНІ

ПАРИЖ, 28. мая. — Французьке правительство постановило не виступати проти комуністів в Рурщині.

Французькі урядовці кажуть, що успіх комуністів буде тільки маніфестацією права самоуправи в Рурщині.

ПОБІДА ХІНСЬКИХ ОПРИШКІВ

ПЕКІНҐ, столиця Китаю, 28. мая. — Китайські опришки осягнули вкінці велику побіду.

Американець Дж. Б. Павел вернувся нині до них з отсими предложеними китайського уряду:

1. — Китайське правительство здержить наступ війска на опришків.

2. — Воно допустить 1,000 опришків до правильної державної армії і виплатить їм платню за місяць згори.

3. — Умови підпишуть кромі китайського правительства також заграничні представники, місцева китайська шляхта і купці.

Щойно опісля опришки годяться випустити на волю полонених чужинецьких горожан, яких держать тепер в горах.

СПРОВАДЖУЮТЬ ОПІЮМ З АМЕРИКИ

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 28. мая. — Комісія Ліґи Народів для справ опіюм обговорювала справу продажі опіюм, а зокрема з осередка на японському острові Формоза, відки розвозять його по усьому Далекому Сході.

Показується, що сей далеко-східній осередок головно спроваджував опіюм із Злучених Держав Америки, відки привезено в 1920 році 88,000 кільограмів сирого опіюм.

ПОВОРОТ ГАЛИЦЬКИХ ЕМІҐРАНТІВ ДО ГАЛИЧИНИ

ВІДЕНЬ, 14. мая. — Українські еміґранти з Галичини, котрі живуть у Відні, утворили комітет, що має організувати поворот галицьких еміґрантів до краю.

На чолі того комітету стоїть судя Лев Левицький.

УКРАЇНСЬКА ДЕЛЕҐАТКА НА МІЖНАРОДНЬОМУ ЖІНОЧОМУ КОНҐРЕСІ

ВІДЕНЬ, 10. мая. — На міжнародній жіночий конґрес в Римі виїхала делеґатка Українського Жіночого Союза Софія Русова.

МОСКОВСЬКІ БОЛЬШЕВИЦЬКІ ОКУПАТИ РОЗСТРІЛЯЛИ 15 ГРУЗИНІВ

МОСКВА, 25. мая. — З Тифлісу, столиці Грузії (Георгії), на Кавказі повідомляють, що московські большевицькі окупанти розстріляли там 15 осіб за приготовлюванне революції проти большевицької окупації.

Розстріляні особи були в зносинах з грузинськими соціялістами заграницею.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодинокe число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.7?	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи"; 192 Montgomery, Ред. V. H. Comes: 1833 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

НОВА ВІЙНА?

Лойд Джордж, бувший англійський премієр, мав недавно виголосити відчит, в якому заповідав скорий вибух нової загальноевропейської війни. На доказ свого твердження вказував він на загальне европейське замішанне, зброєнне, підозріння держав до себе, цькування одного проти другого.

Один знова поважний американський журнал в той самий час помістив статтю про небезпеку нападу західноевропейських держав на спілку з Польщею на большевицьку Росію. Виносить він про таку небезпеку з доказів порозуміння сих держав, — порозуміння, на думку сеї газети, зверненого передусім проти Росії. Журнал вказує на те, що прихильники інтервенції в Росії можуть добачувати догідну хвилю в навороті публичної опінії світа через розстріли католицьких ксьондзів та в умовій недузі Леніна.

Фактичний стан в промові Лойда Джорджа про военні приготовання всіх европейських держав відповідає дійсному станови річий, але з них тяжко робити заключенне, яке робить Лойд Джордж. Попри факти, ним вказані, існують ще другі факти, які свідчать, що небезпека военна в Европі, хоча без сумніву живуча, всеж таки не грозить вибухом в найблизшій будучности. Власне факт, що опінія публична світа зприводу розстрілу католицьких ксьондзів завернулася проти большевицького уряду, а мимо сього вороги його не вийшли на війну, показує, що ся війна не така дуже близька. Правда, держави собі не довіряють, правда вони острять на себе ножі, але й рівночасно з тим кожда сторона знає свое ослабленне та вважає за вказане не виходити на бійку, в якій один легкий удар може припадково викликати страшний розгром. Як видно з заяв Франції, Польщі та з большевицьких нот до Англії, всі европейські держави до війни зброяться, бо не довіряють сусідам, але війни за всяку ціну уникають.

СТРАШНА ДІЙСНІСТЬ НА ВОЛИНІ ПІД ПОЛЬСЬКОЮ ОКУПАЦІЄЮ

Луцький тижневик „Українське Життя" повідомляє:

В неділю 6-го травня с. р. в місті Сарнах на майдані біля церкви відбувалося справоздавче посольське віче, скликане послами українського клюбу Я. Войтюком з Холму і Х. Приступою та А. Пащуком з Луцка. На віче прибули мешканці міста і селяни з кількох поблизких сіл. На жаль, не оголошено населенню повіту, що має відбутись віче і длятого з дальших сіл не було нікого. Приїзд послів в те глухе місто так зацікавив всіх, що на віче прибули: повітовий староста, комендант повітової поліції, не меньше 30 поліціянтів, много урядовців, зелізничників, а навіть духовні православні і католицькі. Після промови Х. Приступи виступив М. Балдинський і в імени селян сіл Сарн, Константиківки та Доротич просив передати послови Луцкевичеви подяку за його самопожертву в обороні прав українського населення. Вкінці віча посли приймали людий з ріжними запитами і скаргами. Чого там тілько не було? Під Сарнами віддано видрицький маєток осадникам, а місцеве населенне терпить нужду з браку землі. Колись дрімучі ліси Сарненщини винищено до тла. ОСТАНКИ ВИВОЗЯТЬ ДЕНЬ І НІЧ ДО ПОЛЬЩІ І ЗАГРАНИЦЮ. Села до сих пір невідбудовані; населенне не має де навіть купити дерева на паливо, а ліс ложиться як трава. На місці, де винищено, або де і тепер валять ліс, не дозволяє надлісництво сарненське навіть випасу худоби. Кажуть, що це лісна господарка. Досить сказати, що в тім місці, де тепер м. Сарни, 20 літ тому назад ходили ще дикі кабани і медведі, а тепер на протязі десятків верств у всіх напрямках Сарн одна пустиня, яка з дня на день побільшується. З населення стягнено уже грубі міліони ніби за недозволений випас худоби в державнім лісі. Лісники складають заочно протоколи, не провіривши справи; суд видає заочно „накази карні" і населенне не має навіть змоги скласти апеляції. Викинуто зі служби всіх зелізничників не-польської національности і не признано їм пенсії. Майже щотижня виїздить група таких безробітніх на Україну. Був тут староста, котрого недавно забрали. Скілько було сліз і горя за його панованя?! Є тут контрольна стація для репатріянтів (поворотців), але її можна скоріще назвати могилою для репатріянтів. Людий тримають місяцями в голоді. Тут вінчають, розводять, (розвід давав староста: жінку до Польщі, мужа на Україну, або навпаки); родять; умирають і т. д. Цей староста ПОСАДИВ ДО ВЯЗНИЦІ ЖІНКУ ТЕОДОРУ САЛАБАЙ З 2-МА МАЛЕНЬКИМИ ДІТОЧКАМИ, з котрих одно при грудях, за те, що хотіла йти до Новоград-Волинска до мужа. Протримано її 7 місяців на „пункті", а коло місяця тримають уже в тюрмі. На життє тих трох осіб видаеться на добу двіста (200!!) марок. Про шкільництво й не згадувать. Одна свідома енергійна учителька добилась для громади української школи, але через місяць була уже без посади. Одному з українських учителів шкільний інспектор звернув увагу, чому він буває в українських домах. Каже: вам, як польському урядовцеви можна бувати тілько в домах польських! В Сарнах заборонено 22-ом лікарям практику, а то з тої причини, що не мають вони „обивательства". Лікарі ці мешкають по 15 до 18 літ в Сарнах і повіті; многі з них служили на державній службі польській, коли була епідемія; всіх їх зареґістровано до армії польської яко лікарів, але заробляти на кусок хліба заборонено. На всю Сарненщину мають право лікарської практики двох лікарів. При таких умовах нічого й згадувать про санітарне становище Сарненщини. І так без кінця. Можна би написати про це цілі томи, але й цього здається досить, щоб уявити собі страшний образ з життя Сарненщини.

ПРОТЕСТ ПРОТИ ВИДАЧІ ПОСЛА ЛУЦКЕВИЧА СУДОВИ.

Промова голови українського Соймового Клюбу посла Підгірського.

Панове! Я начну свою мову з того, на чому скінчив мій передмовець. Так, нарід український прагне права, але його на жаль нема. Наш край тепер відданий на безправе. Ті, що поставлені на сторожі того права, котрі мусять бути сторожею того права, ламають те право. (Голос: Як, на жаль прокуратор луцький сторож права, перший зламав найвище право, котре належить соймови, належить п. Луцкевичеви, бо перший порушив нетикальність і то в самий брутальний спосіб, недопустимий до нікого, а особливо до посла. Він те право зламав. Од найменьшого чинника польської влади до найвищого там на нашій українській землі ламають те право і власне длятоґо, що нема там оборони права, **мусимо його боронити ми, навіть через свої трупи, коли то буде потрібно.** (Оплески на лавах українських). **І будемо його боронити.** (Маршалок: Прошу п. посла таких виразів з трибуни не виголошувати, бо вони є недопустимі). Адже конституція річи посполитої польської охороняє наше право релігійне; охороняє наше право національне; охороняє право нашої мови? А урядники польської влади на землях наших ламають те право, запевнене нам конституцією; отже, до кого маємо звертатись, щоб те право боронити? І коли тої конституції не шанують, тоді ми стаємо в оборону, бо вона наше право шанує (оплески з ліва. Гамір). Вертають до того, за ро скаржуть нашого товариша Луцкевича. (Гамір). Отже росказують, що 28. лютого **на вічу в Рівному покликував до створення незалежної України.** Я був сам на тому вічу з п. Луцкевичем і ще трох наших послів і нічого абсолютно о боротьбі з державою польською, з народом польським там не говорено. **А те, що ми маємо в свому серцю, од чого ми ніколи не відступимо, од боротьби за самостійну Україну, — того нам ніхто не забере.**

Отож длятого, що тільки в рамках конституції боремось за свої права, тому саме нас і не любить польська влада в нашому краю. Коли прийшов час нашому народови заявитись, кого він має вибрати своїми представниками, своїми оборонцями, — **нарід український вибрав нас, своїх дітий, не вибрано ані одного представника Поляка і за те громадянство польське, місцева польська влада, на перекір всякому праву й порядкови, почала мститись на нашому народі, мститись на його послах** і цілком зрозуміло, ударили на того посла, котрий ніколи не застановлявся перед тим, щоби боронити свій народ. Боронив він український народ і за царських часів. Найвищий достойник річипосполитої президент. Войцеховський знає особисто п. Луцкевича, бо стрінувся з ним в 1913 році на кооперативному зїзді у Києві і там Союцеховський боронив справу кооперації польської, а Луцкевич — української (Голос: Що це має до того?) Зараз дам вам відповідь. (Маршалок: Звичайно не втягається до дискусій п. президента). Я тільки хочу засвідчити те, що вже віддавна в найтяжших часах Луцкевич усе боронив свій нарід і прав українського народу (Голос: А що було в справі польських кордонів?) Пригадайте собі тільки часи, коли по заключенню Берестейського миру ви улаштовували віча, протестуючи проти того, що зробила австрійська цісарська влада. І та влада цісарська, австрійська, не боронила вам протестувати, присягати, що будете боронити своеї землі, бо то видко було свобідна держава, але чей же річпосполита польська то не цісарська дебжава, а демократична республика. (Р. Станшкіс: 60,000 шибениць було в Австрії). **І на тих шибеницях вішали Українців, бо ви правили там, доносили тоді на нас.** Отже ті протести, котрі пливуть з цілої душі нашої, повинен поважати кожен, хто любить свій край і свій народ. То не злочин, кожен має право протестувати проти того, що його болить. В рамках конституції, в рамках свобод заґарантованих конституцією, протестувати проти того, що діється на наших землях, є дозволено. Повторюю, Луцкевич боронив вітверто, щиро, послідовно наших прав, прав народу українського і длятого так немилий вам і владі. Місцева влада всіх Українців а особливо Луцкевича на кожному краці переслідує. Опираючись на арт. 109 конституції пояснював Луцкевич, що Українці мають право користуватись своєю батьківською мовою і на тій підставі жадав, аби чинники уряду на землях українських звертались до них по українськи, а не тягли його за це до суду, пакували у вязниці. (Голос: Не за мову батьківську). Арештували їх, тягли до суду за те кілька разів і здається, тільки за третім разом суддя признав, що оскаржуючі його не мали рації. Українському народови і п. Луцкевичеви як Українцеви, прислуговує право боронити своеї рідної мови.

Кажете, що у Львові він протестував і закликав до боротьби і покликуєтесь на проклямації, на брошури, видані в Америці. Чи прокуратор докаже, що ті проклямації і брошури писав Луцкевич? То брехня, — стверджую з тієї трибуни. Ніколи Луцкевич в Америці не був, жадних зносин з чинниками американськими не мав, і не мав також нічого спільного з відозвою, яку розкидано у Львові. Коли Луцкевич там у Львові протестував, то тим тільки боронив прав свого українського народу. Отже запитую, що саме Луцкевич зробив, за що міг би сойм видати його судови? Він виконував те, що йому сумлінне наказує. Ми таксамо виступаємо; ми також кажемо українському народови, що конституція ґарантує нам наші права і ви разом з нами мусите вимагати, щоби влада те право наше шанувала. Бо не нарід для влади, але влада для народу, хочаб то була і польська влада (Голос: Не в тім справа). Отже, ані на вічу в Рівному, ані на другому вічу Луцкевич ніколи не говорив проти народу польського. (Голос: Брехня. — М а р ш. Закликаю вас до порядку за закид брехні і вакликаю до порядку посла, що закинув брехню). Я прийшов сюди не длятого, аби боротп посла Луцкевича, бо посол Луцкевич сам своїм поступованнем себе боронить, але для освітлення дійсного стану річи показати, що справа видання Луцкевича то насильство над нашими правами, — правами, котрі і там на наших землях на кожному місці ламає польська влада. Обвинувачується Луцкевича в тім, що на вічах закликав не платити податків. Я стверджую, що тільки до сповнення того, що є ґарантовано конституцією, що є ґарантовано міжнародніми трактатами, котрі були ратифіковані соймом і обовязкові для всіх влад, — до того закликував Луцкевич. Коли, панове, то злочин, то ми, українські посли, всі поповнюємо той злочин. Бо стоїмо єдино на ґрунті того, що заґарантовано конституцією, що заґарантоване міжнародніми трактатами. Ми боремось за своє право і боротись будемо, хочб ви всім нам загрожували виданнєм.

Як чую тут, то нам українським послам приписуєте не тільки те що написане в брошурі, виданій в Америці; не тільки те, що робить невідомий нам український революційний комітет, але кажете, що ми всі провадимо проти-польську і проти-державну роботу. Зазначується призвіща послів Пащука, Приступи і Чучмая, а завтра оскаржете о тесаме Підгірського, Васильчука, і всіх 25 нас, бо там на Волині щодень чується не від кого іншого тільки від чинників влади: що вибори на Волині будуть скасовані, що всі посли з Волині пійдуть до вязниці, і що на вас Українцях, на вас „хлопах", на вашій шкурі все т. відібеться. В таких умовах жити спокійно не можна. Я про той спокій кажу, пане Брodацький. Я кажу, що немає там на наших землях спокою; немає ладу і навіть права там немає. Всякі засади правні там ламаються. А Луцкевич безпосередньо протестував проти того. Протестував щиро і відверто казав про наше безправе.

Місцева влада знає, в який спосіб зробити, щоб змусити сойм до видання Луцкевича. Каже, що вона не відповідає за лад, за спокій, за порядок в краю, поки Луцкевич буде на волі.

А я запитую вас, чи ґарантований лад, коли сторож того права прокуратор ламає те право? Чи є ґарантія ладу, коли прокуратор луцький ламає конституцію без дозволу сойму, арештовує посла? Як сойм зареаґував на безправний арешт посла Українця? (Голос на лівиці: Який то приклад для всіх?)

Зазначую, що справа Луцкевича, вимога його видання, се яскрава обява боротьби з домаганнями українського народу, з українськими послами; се обява того тут в соймі. Коли, панове, жадаєте видання Луцкевича, то в такий спосіб застосовуєтесь до наших домагань. Коли його видасте, то цим докажете, що й тут в соймі не маємо оборони найбільш життєвого права, по котре ми прийшли сюди — права упоминатись о наші кривди. Тоді, значить, не тільки прокуратор луцький ламає те право, але й ви, понове, також його ламаєте.

З ЛИСТІВ З ГАЛИЧИНИ

Здоровий дух визволить Україну.

Христос воскрес!

Мої Дорогі та Кохані!

Найщирійша подяка Вам за Вашу ласкаву память, та за добре і щире слово. Лист з 16. лютого я одержав і скоро відписую.

В листі Твоїм згадуєш любий Брате, що Ти міг би мене взяти до Америки, щоби я тимсамим позбувся всіляких переслідувань та тюрми польської. Сердишний Спасибіг Тобі коханий Братчику. Дай Тобі Боже многих літ прожити в щастю та здоровлю і діждатись потіхи на старости зі своїх любих діток, що Ти хотяй мій тіточний брат а більш стараєшся та журиш, ніж який рідний. Сегодні рідного брата такого як Ти важко найти, а вже про дальшу рідню нема що навіть балакати. Таких мало сегодні!

Тепер наче на сповіди напишу все, що думаю зі собою зробити. Сталося те, чого ми Українці не сподівалися. Як Тобі вже певно з ґазет звісно, що рада амбасадорів на своїм засіданню 14. марта признала Сх. Галичину на власність Польщі без застережень. Акт сей страшний для нас. Віддано нас на поталу та пімсту нашим історичним ворогам! Тепер прийдеся тяжкі злидні проживати, бо до тепер вправді робили з нами також що хотіли, алє всеж таки боялися і оглядались поза себе зі страхом, аби за границями Польщі того не довідалися. А тепер ми в їх руках. Клята та страшна для нас судьба!!!

Ся страшна ухвала перебила та помішала мої пляни. Не булоб сего сталося, то я тоді з вдячностю приняв би був Твою поміч та пораду і виїхав до Америки. А так?

Я не належу до тих Українців-відродків, які в критичний мент опускають і втікають від свого народу аби їм тільки добре було!... Наш нарід потребує тепер людий, які вміли би піддержати його духа і недопустити до зневіри та байдужности. Тепер для нас якнайбільша робота. Наш нарід мусить за всяку ціну дати доказ, що його дотеперішна праця не збудована на піску, та що вітри і бурі незможуть знести їх з лиця землі.

Ми мусимо бути переконані, що йдемо дальше на зустріч золотому сонцю волі, що нас жде краща будуччина, скоро лиш поборемо останки тьми. Кождого жде праця за трох, але одушевленне додасть нам сили та відваги. Тільки вперед, все вперед, а зібране зерно покаже вислід нашої праці...

Не вжеж покірні судьбі маємо схилити голову, опустити руки і сказати: „хай діеся воля Божа"? Ні!! Це не Божа воля, щоб бути рабом через лінивство і трусливість!

Коли сповнимо свою роботу, тоді сміло можемо подивитися кождому в очи бо будемо знати, що за нами є кількадесять-міліоновий нарід, який на оден зазив стане під прапори волі та скине зі себе проклятe ярмо. Ждім нагоди... а нагода скоро буде!...

Пишеш мені дорогий Братчику, що радше вмерти як служити при польськім війску і битися за Польщу! Я інакше думаю. Служити при польськім війску не пошкодить, а богато нам поможе. Коли буде треба, будемо мати оружіє... А битися за Польщу? І думки такої не думай! Коли прийдеся Польщі воювати а нас з оружієм поставлять на фронт, тоді для нас буде нагода...

Написав я Тобі яка моя думка та ціль. Колиб був не стався сей акт з 14. III., то тоді я бувби навіть не надумувався і поїхав сейчас до Америки, щоби там працювати та поліпшити свою долю, бо нам приходиться важкі дні проживати. Випродались мо вже всі майже свої річи, які ще застали вдома у жінки мами по повороті з Росії. Дідами з Росії повернули, та ще гіршими здаєсь скоро станемо і на рідній землі. Дорожня підноситься кождого дня на прохарчованнє мене з жінкою та дитиною виносить місячно около пів міліона польських дурних марок (12—14 долярів) і то дуже скупонько, так щоб тільки жити, а про одежу, то вже нема що навіть говорити.

Одно гаразд, що маю добру, браву жінку. Та женщина розуміє мене і мою ціль, похвалює та попирає, терпить разом зі мною; ніколи не докоряє мені і одним слівцем не натякне на те, що я би міг піти слідами других, кинути свою рідну справу а тоді зажилиб спокійно і щасливо.

Вона се бачить, що могло би так бути, та сама не хоче. Лучше бідувати та голодувати, як стати підлим і втратити честь.

Не гнівайся любий Брате і зрозумій мене. Ти можеш подумати собі, що даєш мені спромогу поправити свою долю, робиш собі заходи і жертви, щоби тільки мені в який спосіб допомогти, а я накликую нам біду на свою голову і відкидаю Твою добру пораду! Не думай зле про мене, а зрозумій мене. Я хочу остати в рядах тих, з якими йшов весгда, ставив свою грудь, ділити зло і добро, та остати справі вірним до кінця.

Закінчую і ще раз прошу не гнівайсь за те на мене, а Тобі до смерти буду вдячним за Твою щиру поміч та жертву, яку Ти хотів для мене зробити.

(Далі приватне).

НОВИЙ СВІТ

Майже незамітно зайшла за послідних кілька десятків літ величезна переміна у життю всего людства. Поволи і незамітно змінились давні поняття і то так основно, що наше життя і наші погляди стали зовсім неподібними до поглядів і життя наших батьків і діді. Одним словом світ перемінився і то не аби як.

З одного боку світ став більший бо і більще людий на ньому живе і наслідком відкрить ми більше з нього знаємо. Ті рівночасно він позірно зменьшився, бо наслідком розвою комунікації ми можемо швидше його обїхати. У світі явилось і вживається тепер богато давнійше не знаних сил, як пари, електричности і и. Рівнож основно змінилося відношеня чоловіка до його окруження. Ціла земля є тепер йому звісна, а від часу, як Амундсен був на полудневім а Пірі на північнім бігуні, ми знаємо, що нема на ній місця, кудиб чоловік не міг дістатися. Також меньше-більше точно обчислено ту землю. Ми знаємо, скільки на ній є врожайної почви, що на ній може рости, та, знаючи кількість потрібної кожному чоловікови до життя поживи, можемо обчислити, яко число людий земля може прокормити. І знаємо рівнож, що більше вона плодів не видасть і що більше людий, чим якесь певне число, на ній не моглоб жити.

Розвій ґірництва і ґірничих помірів дозволяє нам обрахувати, скільки желіза, вугля, нафти, міди і иньших копалин скриває земля. А знаючи, скільки їх зуживає чоловік, ми можемо обчислити, на як довго вистарчить ті земні скарби. Одним словом ми тепер є свідомими господарями землі, які знають своє хозяйство і знають, що воно може дати, а що ні. Через те і наш погляд і наше відношення до життя мусіли змінитись.

У тім новім світі немає вже вільних земель. Усі области є вже розділені поміж поодинокі держави чи народи і над кождим клаптиком повіває прапор якоїсь нації. Коли якийсь нарід хоче дістати нові посілости, то мусить їх дістати чи відібрати від другого. Рівночасно у тих нових відносинах десятки нових народів зривається до самостійного життя. Від Ірландії по Асарбейджан і від Судану по Владивосток піднімають голову нові сили, яких значіння у будучім укладі міждержавних відносин не можна сегодня ані приблизно навіть предвидіти.

І війна стала тепер иньша, та місто поодиноких армій повстають тепер проті себе цілі народи і вживають в боротьбі не лиш збруї, а усеї своеї промислової, економічної сили.

Економічне життя рівнож йде иньшим шляхом. Коли по старим поняттям такі держави, як теперішна Россія, Україна, Німеччина, Польща та Австрія повинні були наслідком упадку валюти та постійного недобору у державнім буджеті давно збанкрутувати, то сегодня вони не перестають бути чинниками світового економічного життя. Їхню силу [illegible] не по стані їх валюти і не силою їх фінансів, а продуктивністю і орґанізованістю їх народів.

Наука рівнож переросла найсмілійші мрії давних народів. Вона стала чи не найважнійшим чинником сегодняшного життя. Висліди праць і дослідів учених сейчас примінюеться для улегчення і поправи життя людства і відкритя Едісонів та Штайнмеців вадрують прямо з їх робітень між народ, щоб збільшити його вигоду і силу в боротьбі за істнування. Відкриття хеміків і лікарів сейчас примінюеться для того, щоб піддержувати і ратувати як здоровля та житя людий і під тим оглядом сегодняшний світ зовсім не є подібний до тих, ще не дуже то давних часів, коли пошесті винищували цілі краї, коли чума, холера та тиф вилюднювали цілі місцевости.

А вже зовсім перемінились відносини у передаванню відомостей. Де ще недавно листи йшли тижнями, там сегодня доходять істки протягом секунд, де люде не могли орієнтуватись, що їм робити, доки по довгім часі не дістали листа, там нині телефон, телеграф і радіо приносять відомости, що сталось перед годиною на тисячі миль далеко а часописі подають це до відома міліонам, що раньше знав лиш один чи кілька людий.

Через те і світ став „новим". Давні правила і напрямні, якими він керувався цілі століття, тепер наслідком зміни цілого життя тратять свою силу. Давна історія не може вже бути учителькою життя. Минувшина не може дати нам досвіду, як давати собі раду у нових обставинах, тому що вона дає нам досвіди зі старого, иньшого ніж теперішний світа. У нашім життю, у нашім новім світі ми мусимо, супроти нових сил і нових явищ, шукати нових правил і нових законів.

ЗАВЗЯТІ ВОЛИНЦІ.

З города Боремеля, на Волині, пишуть до луцької ґазети „Українське Життя":

По розпорядженню війта Висоцького зібрано сход нашого містечка для обрання солтиса. Наша громада одноголосно вибрала двох кандидатів Українців. Та начальству вони не сподобались і воно назначило другий сход для виборів та намагалось вибрати інших „угодних начальству". Але громада заявила, що інших вона не хоче, бо для неї ті добрі. Тоді начальство стало примати на громаду, обзиваючи „баранами" Дуже образилося, погрожуючи, що тоді призначить тай край. Тсетаки громада поставила на свому і знов затвердила своїх кандидатів. А „начальство", піймавши облизня, відїхало ні з чим.

Це гарний приклад і для других.

ПРОПОВІДЬ О. МИРОНА КРИВУЦЬКОГО

у день народнього протесту на богослуженню в таборі УГА.

Йозефові, Ч. С. Р.

„Яко се висходем во Єрусалим і син человіческький предан будет архиереям і книжникам, і осудять його на смерть і предадять його язиком і поругаються йому, і уязвять його, і оплюють його, і убють його; і в третій день воскресне". (Марко X. зач. 33. 34).

Жидівські архієреї книжники, фарисеї і законоучителі взяли на подвір'ї римського намісника, на себе й на дітий своїх невинно пролиту Христову крову. Їм мало було тих доказів правди, які давав Ісус за весь час свого навчання. Їх не зворушило се, що хромі ходили, що сліпі бачили, що німим отвиралися уста, що мертві з гробів вставали. Божественна наука Спасителя противилася їхньому безбожному життю, відслонювала побілений камінь, що накривав воняюче нутро гробу. Вони зажадали мук і смерти Божого Сина. І розпяли його. І тьма настала на цілій землі від 6. години до 9. — І завіса церковна роздерлася на двоє від горішнього кінця до долішнього; земля затряслася, розпадались скелі, а з отворених гробів повстали многі тіла усобиших. А римський сотник, що стеріг Ісуса кликнув: „Се був справді Сином Божим!"

Мало було для відвічного ворога української державности тих доказів, які зложив наш нарід в боротьбі за свою свободу. Мало тої геройської посвяти, якою сіяє одинока на всьому світі УГА. Не зворушили його серця табори смерти. Не здрігнувся він від плачу катованих жінок; не зблід перед живцем смаленими тілами невинних дітий. Не вдоволився видом терневого вінця вбитого на голову нашого народу. Він зажадав на се все іще урядового ствердження від власть імущих. — Так жиди жадали колись підпису понтійського Пилата. — І Пилат підписав.

Чого стогнеш, Галицька Земле? Чому похилилися зелені пшеничні лани Твої? Чому дрожить дуб столітній? Чому ясний місяць закриває своє лице тяжким оловом?... Що не признано господарем землі Данила її споконсічного хазяїна... що закріпощено синів волі... що збещеного українську церкву... Так! Віддали Галицьку Землю вічному її ворогови, гадючому родови, що користи шукає, що нема в його обороны сиротам, що до його не доходить кривда вдови...

Цар царів, Ісус Христос, повис нагий і обкровавлений між небом і землею. — І, покликнувши великим голосом: „Боже мой, Боже мой, вскую мя єси оставив...", помер. Лишився бідні, невизначні рибаки, що помагали йому ширити слово великої Істини, що мали довести діло Спасителя до кінця. Лишилися апостоли. І не були вони іще так сильні, щоби станути до боротьби з сильними народу їх, бо св. апостол Петро вирікся Хреста три рази, поки запіяв когут. Та дух святий зійшов на них і осінила їх сила. Вишняго. Слово Боже понеслося по всіх закутках землі. І тягано його носителів по соймищах, мучено й суджено. І на місцях, де горіли Неронові світила — засів Христовий намісник.

В палатах новітнього Вавилону, в побідоносному Парижі доконано нашу Батьківщину. Поругано її, і розпято. А коло гробу поставлено ляцьку кустодію. І міліони тих, що будували храм свободи — святиню української державности, заніміли, дивлячись на страшну неправду, на злочин над злочинами. Оглянулись і побачили Вас, Стрільці і Старшини славної УГА. На Вас дивляться нині батьки Ваші; гіркі сльози материй Ваших падуть на голови катів і падати будуть на їхніх нащадків аж додесятого покоління. На Вас надіються закріпощені діти. У Вашу побіду вірять старіючіся дружини Ваші. Ви — сібездомні, відкинені апостоли української держави. Коли опльовано і збещещено ідею, за котру Ви так храбро стояли. Ви не відріклися її. Святий Петро плакав до смерти, що вирікся Христа перед слугами первосвященників. Будьтеж у службі для України чисті як голуби; перед ворогом будьте хитрі як вужі. Духа не тратьте! Прапора свого, дорогої стрілецької відзнаки в низ не хиляйте, не скінчена-бо єще битва. А в часі битви, чиж думає хто про одіж, або про їду? Ви сіль української землі. Колиб ся звітріла, чим будуть солити? Ви світло народу. Чиж ховають світло під посудину? Високо його ставлять, щоб усім було видно.

Ви підете на голод і холод. Підете на муки і смерть України ради. На Ваших костях, з Вашої крови повстане народів Народ Великий. Чиж не благословити хвилю, в котрій прийдеться віддати життє на жертвеннику Батьківщини? Бо яка користь, якби Ви могли і всі скраби світла придбати, та з висоти особистих розкошів глядіти на неволю братів Своїх? Чиж не Ви кість з кости їх і кров з крови їх? Віру майте, сильну як криця, бо час Воскресення недалекий. В боротьбі з вічним ворогом нашим шукайте спасення душі, спокутуйте гріхи Ваші й дідів Ваших. А коли під незломним завзяттєм Вашим розпадеться у груз тюрма, коли великодні дзвони задзвонять на привіт розкованій державі нашій, то твердо знайте, що за Ваші труди, за Ваші болі, за Вашу долю Скитальчу, за Вашу вірність Народови Українському, українським ланам, дубровам і вишневим садочкам — Христос дасть Вам найбільше щастє за життя — жити і працювати для свого народу у своїй державі; а по смерти те, чого ухо не чуло й око не виділо, а що Бог зготовив для любячих його. Бо хочби гріхи Ваші були, як багряниця, то таке життє вибілить їх мов сніг, хочби як кармазин були червоні — обмиє їх як вовну, амінь!

(Укр. Скиталець).

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 64 повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 2. червня о годині 7.30 вечер в гали під ч. 435 Мейн ул. Проситься всіх членів прибути, бо суть важні справи до полагодження. — В. Григорчук, предс.; М. Сас, секр.

ПЕОРІЯ, ІЛЛ. Тов. Укр. Робітників, від. 190 скликує на день 3. червня о годині 3. сполудня надзвичайні загальні збои під ч. 120 Olive St. зі слідуючим порядком нарад: Звіт контрольноз комісії, приєднання нових членів до У. Н. С., народний податок і боєвий фонд і біжучі справи. Всі члени повинні обовязково явитись як рівнож старі урядники відділу. — П. Паянчковська, секретарка.

БРУКЛИН, Н. Й. Укр. Братство Пр. Тройці, від. 203 повідомляє, що пів-річний мітинг відбудеться о 8. годині вечером в гали церковній під ч. 162 Норт 5-та ул., дня 2. червня. На порядку нарад будуть важні справи до порішення. Неявившийся член заплатить кару 1 дол., а урядник 2 дол. — М. Шипот, предс.; В. Яськевич, секр.

ОСТОРОГА! Проситься всіх організаційних товариств, кружків, клюбів і партійних, щоби не устроювали жадних балів і пікніків в день 23. червня, бо зроблять на некористь собі і нам.
Комітет Жіночий.

Богдан Лепкий.

НАСТЯ.

I.

На краю села стояла хата. Нова новенька. Стіни в неї білили, неначе виліплені папером, чистенькі вікна зиркали, мов очі молоді та веселі, а недавно пошита стріха переливалася золотом до сонця. Під стріхою ластівки зліпили гніздо і стрілою літали докола цього. Під хатою росли високі мальви, цвітом покриті від гори аж до споду. Між них втиснеться вітер-збиточник, гойдає ними хапає їх за гнучкий стан, а бідне квіттє соромливо вихоплюється від нього і головками стукає до вікон, взиваючи людий на поміч. А соняшник, як старий батько, дивлячись на тую іграшку природи, похитує великим жовтим лобом.

Був ранок. Товар пішов у поле, птиця розбрилась по всіх усюдах і над хатою воцарилася правдива сільська тишина. І так то весело визирала хатина з посеред тиші, таким щастєм несло від неї, що, казавби ти, ангели божі, коли літаючи над миром, примучать крила і спочити хочуть, то ніде не спічнуть, лиш на тій новенькій стрісі, між тими ріжноцвітними мальвами, між хрещатим барвінком і сивеньким васильком... Та ні! Щастє було лиш із надвору хати. А в середині?..

От, власне рипнули двері. Вийшов чоловік, росли, кремезний, ногою розтворив ворота і опинився на дорозі. Обернувся, глипнув на хату, засунув капелюх на очі і крізь зуби зашипів: „Язя!"

— „Язя" — промовив ще раз, сплюнув і пішов дальше.

Хвилину хиталися ворота, потручені його ногою і мальви заглядали зкрізь вікна до середини, цікаві, що там сталося і соняшник жовтий покивував великим лобом. Аж знов відтворилися двері, і вийшла жінка, з червоними від плачу очима. Підійшла до ворів і глянула на дорогу. На ній видко було, як вози їхали і як ішли люди. Побачила його. Гонив як вітер.

— Йди, йди, нелюде лютий, тільки мого щастя, що тебе не бачу! — і запаску піднесла до очий, втираючи сльози.

В годину пізнійше, ті, що йшли в поле на роботу, бачили її, як стояла на тому самому місці, схилена на ворота, з закритими очима.

— Плаче богачка — казали — та Бога гнівить! Такий достаток, таке богацтво, а вона плаче... Ле дащо, тай годі!

Лиш вона не чула тої бесіди і не бачило нікого. В голові в неї було як у гамарні; в очах потемніло, а по мозку немов розіллялася якась чорна мазюка. Стояла, забувши саму себе і весь божий світ.

Аж з тої темряви стали з легка виринати образки, якісь неясні, далекі, немов оповиті імлою. Це були згадки з дитячих та дівоцьких літ. І ось вона бачить себе малою дитиною в родичів богатих. Одиначка, плаває в достатках і вигодах. Росте, як розкішна квітка, в затишньому веселому саду... Ось вона дівує, з подругами, з Миколою стрічається коло криниці. Бідний Микола! Загнали його в далекий край, між чужих людий, під карабін вояцький. А тут тимчасом сватів прислав богач із сусіднього села. „Та не мене він сватав, а мої воли круторогі, мої достатки нещасливі... Не піду, батеньку, не піду! Я на Миколу підожду, аж із війска верне!"

— „Підеш! — сказав батько і стукнув ногою. — Віл з волом, кінь з конем, а з богачкою — богач. Не якийсь обідранець Микола, а Гнат Лабій тобі під пару. За нього й підеш!"

І пішла. Грали музики, лилась горівка і так гуляли, так гуляли, що аж обійсте ходило.

— „І до нині грає мені в мізку, хоч пів року від весілля минає, і до нині гуляє зі мною не чоловік, не муж, а чорт... Гнат. Йди, йди, поганий, мерзений! не хочу дивитися на тебе, я не сяду з тобою до одної миски і не перебуду одної ночи з тобою під одною крівлею. Йди геть від мене!" — І вона зайшлася плачем.

— „Ах! Щоби так можна вирвати серце з груди і шпурнути ним, оттим недобрим непримиримим серцем, якого ні втишити, ні вговорити! Ах, доле, коби то можна!"

— Насте! Чи це ти, Насте?

Молода жінка зрігнулась. Неначе блискавка перейшла по всьому її тілі, так уразив її цей голос.

— Микола! — промовила на силу і подалась до хати.

За хвилину заскрипів засув і двері замкнулися мов гробова челюсть. Молодий парубок підійшов до них і вдарив по дошках сильним кулаком. Та двері не отворилися.

—Насте! Настуню! Підійди до вікна, най гляну на тебе! Три роки не бачив, три довгі, тяженькі роки.

— За пізно! — повторив той самий голос, а за ним почувся плач по всій хаті.

А до вікон із надвору заглядали цікаво мальви і соняшник кивав головою.

За пізно!

II.

Того самого дня під вечір вернув Гнат, як ніч, до дому. Лютий і пяний.

Худоба сама прийшла з поля і птиця постягалася з города та ждаїа під дверима хатини. Коло воріт сторожив пес, скручений у клубок.

Гнат узявся між ними заводити лад. Копнув пса ногою, аж бідне сотворіння заскавуліло з болю, потоптав кури, за корову жбурнув колом. Пес заскавулів, узяв хвіст під себе і потяг під недалеку грушку; наполохана птиця підійняла крик і розбіглася по всім усюдам; корова жалібно заревіла.

— Насте-

Вона мовчала.

— Гей, чуєш, Насте! — гукнув Гнат і потягнув її так сильно за рукав, що молодиця захиталася, і трохи не злетіла з ослона.

Втворила очі.

— А чого тобі? — промовила на силу.

— Вечера де?

— Я не варила!

— А то чому?

— Бо не могла. Я таках хора... Я... я... я... спала.

— Ґаздине! Богацька дочко! Ти за помийницю жидівську не вартуєш. Я тобі раз останній кажу, що хоч я тобі не любий, а я тобі муж і пан. Коли не з милости; то з мусу дбай про мене, а ні, то горе! Видиш! — Він показав свій пястук здоровий і вдарив ним так сильно по скрині, що вікна задзвеніли, хата стряслася, а Насті мурашки по спині побігли. — Зараз мені вставай і розкладай огонь! Чи чуєш?

— Цить — сказала Настя. — але вечері не варю, бо не годна... Мені весь світ не милий... Слухай Гнате! Відчепися ти від мене, покинь мене, або дай, най я вернуся до дому. Піду в світ за очі, на службу стану, горювати буду, а з тобою жити в мене нема сили. Мене силою віддали за тебе, я сиби не переможу. Пусти мене! — Вона зсунулася з лави на землю і впала перед ним на коліна. — Пусти мене!

— Підеш! — вицідив Гнат через зуби, — але не до дому, ані до Миколи! Ні! Підеш гнити! Гнити підеш! сиру землю їсти. Чуєш! де підеш? Чуєш! — І тряс нею так люто, що бідна голова хиталася з боку на бік, немов на скручених вязах.

— Гнате, пусти- — кричала жінка, а він тряс нею ще гірше. — Гнате! — і кинулася до очий з руками.

— Ах! Я тебе, гадюко! — заревів Гнат і повалив жінку на землю.

Цікавий місяць викотився зза хмари і зазирнув до хати. Високі мальви собі-ж били до вікон головками. Соняшник, що стояв оподалік і всі иньші цвіти й дерева, що не могли дібратися аж до вікон, питали одні других: „А що там? Що там?"

А тамки, на серед хати, лежала Настя з лицем, як хустка і з замкненими очима. Сині плями кинулись на тіло, уста сціпилися. І не пізнати було, чи жива вона, чи ні.

III.

Кури піяли на північ, як Настя піднесла повіки. Глипнула по хаті — нема нікого. Лиш мальви заглядають у вікно. Навіть і місяць зійшов уже з неба. Слухає — нічого не чути. Пробує встати — тяжко. Голова болить, кости болять, синяків не діткнутися. На силу встала і вийшла з хати.

На дворі було тихо. Навіть дерева і цвіти стояли неподвижно. Насті здавалося що вони дивляться на неї. Жалують, чи сміються? Не знати. І їй зробилося соромно і прикро, а кров так хутко набігла до лиця, що бідна жінка мало не впала. Вийшла, викотилася на улицю і понала бігти. Куди? — сама не знає. Чує — щось гонить за нею. Це він, Гнат, нелюд!

Добуває останків сили — та не втече... Оглядається, — аж лекше стало. Це її вірний собака.

— Вернися, Бурку, верни! Ми лишили пусткою хату, ще злодій увійде. Вернись!

Собака глянув на свою ґаздиню, як би хотів сказати: ні, я з тобою піду, бо ти для мене і добра, а „він" не гідний нашої прихильности — але надумався і вернув.

А вона біжить наздогін з вітрами. Розхрістане волосся хоругвою має. Ані очіпка на ній, ні запаски. Добре, що ніч, тай ніхто не побачить, бо люди сплять. Лиш вартівник під церквою підніс голову, глянув і впав лицем на землю. Думав, що мара яка біжить в село.

Саме над досвітком прибігла Настя під батьківську оселю.

На небі миготіла поранна зірниця, а люди досипляли сну. І Настині родичі спали, сном тихим, спокійним, сном спрацьованих людий. І снилася їм Настя, весела і щаслива. Дякувала, їм, що не віддали її за бідного Миколу, а казали йти за Гната богача...

Настя переступила поріг...

Гей, нене рідна і ти старий батьку! Чи в таку гостину дожидали ви доньки?

(Конець буде).

ОБЄДНАННЄ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ

Спис оподаткованих від 1-го квітня до 1-го мая 1923.

(2)

32) З **Мінис Ранс, Па.**, від бр. св. Володимира переслав п. А. Гальчак 21.95
Зложили: Семен Костецький 10.00; Гр. Варан 3.70; Анд. Шпак 2.25; Юрій Карват 1.00; Олекса Косяк 75 цнт.; Мих. Думич і Т. Вітушинський по 50 цнт.; по 25 цнт.: Мих. Курячка, Василь Рудавський, Василь Плекан, Василь Хаць, Іван Танюк, Стефан Салончак, Стефан Козак, Іван Витатоцкий, Юрій Возничак, Петро Файферевич, Теод. Яницький, Никола Лишак і Андрій Гальчак.

33) З **Вандергрифт, Па.**, від бр. св. Петра і Павла переслав п. О. Курочка 2.00
Зложили: по 25 цнт.: Онуфрій Курочка, Олена Курочка, Лев Білик, Іван Завальницький, Петро Чайковський, Антоній Гайдук, Т. Мороз, Яким Бугера.

34) З **Міннеаполіс, Мінн.**, від Укр. Громади переслав п. Н. Грубрин 25.00
Зложили: о. В. Гривнак 2.00; по 1.00: М. Грубрин, В. Комар, І. Шмігановський, Я. Ґбрубрин, І. Коцюба, Н. Дмитрик, О. Питалюк, А. Процай, П. Угринчук, В. Кордуба, П. Кулиняк, С. Сеник, П. Ванс; по 50 цнт.: П. Бутрин, О. Козак, Йос. Литвин, П. Андрущак, С. Рихлій, Гр. Пастущенко, І. Сухарович, П. Гайва, Д. Колтик, О. Шабатура, К. Рихлій; по 25 цнт.: А. Степанчак, В. Сопотюк, К. Сокіл, Н. Бойко, І. Олійник, П. Качмар, К. Качмар, О. Ванс, П. Куліковський, І. Процай, В. Рефцьо, П. Шабатура, М. Гусак, П. Пікула, П. Федорців, В. Кузів, К. Гаца, Гр. Федущко, О. Рудинський, П. Дюк.

35) З **Бриджпор, Н. Дж.**, від бр. св. Петра і Павла переслав п. М. Власенько 2.25
Зложили: по 25 цнт.: Ник. Мороз, Мих. Власенко, Марія Спіцур, Теод. Квасицький, Стеф. Король, Василь Король, Максим Власенко, Василь Скалацкий, Марія Шмид.

36) З **Йонкерс, Н. Й.**, від бр. св. Андрея переслав о. Волод. Сполітакевич 7.75
Зложили: по 25 цнт.: Андрій Дошна, К. Дзюбак, Н. Дурняк, Атанас Дубянський, Мих. Гузій, Теодозія Гаврильчак, Онуфрій Гончарик, Іванна Ковальчик, Евд. Клап, Петро Момот, Стефан Оліяр, Анна Обух, Теодор Павчак, Петро Попадюк, Теод. Русинко, Стефан Ратко, Семен Стадик, Іван Спяк, Петро Слота, Варвара Сканська, Омелян Тутко, Олекса Тренбач, Іванна Тренбач, К. Урбан, Алексендер Василенко, Лазар Васічко, Марко Хома, Марія Обух, Анна Бугель, Марія Лусик і Катерина Заренба.

37) З **Пеорія, Ілл.**, від Тов. Укр. Робітників переслав п. В. Бігун .. 3.00
Зложили: Антін Батюк 50 цнт.; по 25 цнт.: В. Бігун, А. Ких, Л. Паячковський, А. Бігун, А. Ких, П. Паячковський, Фц Нагач, М. Нагач, Р. Онищук, А. Батюк.

38) З **Ню Йорк, Н. Й.**, п. Мих. Соловський 10.00

39) З **Авбурн, Н. Й.**, від бр. св. Володимира переслав п. Михайло Курій 2.00
Зложили: по 50 цнт.: Мих. Мостовий, Мих. Курій; по 25 цнт.: Теод. Кльоб, Мих. Чулій, Кондрат Демчак і Дмитро Правак.

40) З **Ню Йорк, Н. Й.**, від бр. св. Андрея переслав п. Михайло Гандзюк 6.50
Зложили: Іван Бабінець і Іван Гнатяк по 1.00; Анна Гнатяк 75 цнт.; по 50 цнт.: Теодор Гнат і С. Свентковський; по 25 цнт.: Іван Цюцюна, Николай Данилик, Яків Цомпель, Мих. Гандзюк, Михайло Стирка, Филип Малищак, Терентій Биндас, Даниїл Павлик, Даниїл Биндас, Кирило Верекля і Ів. Колодій.

41) З **Пасейк, Н. Дж.**, від Бр. Неп. Зачатія переслав п. Іван Живицький 11.00
Зложили: по 2.25: Л. Винярська, Сергій Винярський і Марія Вартань; Пилип Сворак 1.50; Магд. Максимюк і Пелагія Ребенська по 50 цнт.; по 25 цнт.: Анна Гладка, Розалія Квочка, Олекса Дуткевич, Мих. Онишкевич, Петро Махомета, Іван Живицький, Софія Живицька, Пелагія Висувата, Анна Сушереба, Мих. Пискор, Ів. Прокопович, Іван Здибель і Никола Рапак.

42) З **Елизабет, Н. Дж.**, від тов. Зап. Січи переслав п. А. Нагірний 12.25
Зложили: Григорій Токарчик 1.50; по 1.00: Мих. Сухорський, Антін Світлик, Николай Чаплик, Петро Кульпинський, Антін Мазурик, Григорій Пайкот і Мих. Стефура; по 75 цнт.: Стефан Ката, Олекса Нагірний; по 50 цнт.: Мих. Голубець, Олекса Світлик; по 25 цнт.: Николай Матлага, М. Гелей, Іван Барна, Вас. Гарбовський і Мих. Белей.

43) З **Смок Ран, Па.**, від бр. св. Володимир переслав п. Стефан Ялечко 9.40
Зложили: по 50 цнт.: Вас. Бережанський, Іван Бальский, Лесьо Зазвірський, В. Концевич, Михаїл Коваль, Василь Токарчик і Пилип Фондак; по 25 цнт.: Федір Папінчак, Федір Андрейко, Іван Бунга, Ілько Гулеш, Дмитро Бунга, Мих. Калинич, Янко Рафальський, М. Бережанський, Юрко Вархоляк, Мих. Васькевич, М. Голованець, Василь Гулеш, Антін Данчак, Василь Іванців, Василь Лаврівський, Петро Оскарип, Янко Підкалицький, Йосиф Підкалицький, Гриць Тамко, Дмитро Фондак, Василь Цап, Стефан Ялечко.

44) З **Ню Йорк, Н. Й.**, від тов. Зап. Січи переслав п. П. Перей .. 10.25
Зложили: Йосифа Ярема 1.00; по 50 цнт.: Дмитро Сеньків, Павло Васильків, Йосиф Мамчур, Петро Зюрицький, Никола Добрянський, Василь Лазута і Йосиф Чупіль; по 25 цнт.: Іван Костецький, Мих. Ковальчук, Гр. Стефанишин, Веронко Венгер, Йосиф Шкрибайло, Василь Зиблікевич, Іван Тронир, Николай Демкович, Семеон Кучма, Никола Старущак, Теофіль Качмар, Василь Кожух, Юстин Король, Гендри Дерек, Людвик Кшивіцький, Антін Яблонський, Николай Тисоровський, Стефан Малярський, Павло Барила, Мих. Гоньошин, Павло Перей, Петро Воднар і Іван Хома.

(Конець буде).

ДОПИСИ

БРУКЛИН, Н. Й.

Приступайте до нас!

У. Н. С. подав звіт, із якого виходить, що Бруклин стоїть аж на 34-ім місци із своїми 180 членами. Із того тільки 111 дорослих, а 69 молоді. Коли зважимо, що в Бруклині є щонайменьше два тисячі Українців, то побачимо, що навіть десятої части нема у Союзовій армії. Крайна пора подбати, щоби притягнути усіх до нашого гурту!

У нас є 4 відділи У. Н. С., але нехай другі за себе говорять, а я відзиваюся оттут іменем того товариства, у котрім я стою, а саме тов. ім. Богдана Хмельницького, від. 22 У. Н. С.

Наше товариство числить тепер 100 членів і є товариством сильним єдностию і майном.

Ми ухвалили, що в місяцю червни будемо приймати нових членів без вступного, мущин, женщин і дітий.

Проте користайте Бруклинці з доброї нагоди! Хто з вас хоче, може еще перед місячним мітинґом зголоситися до нашого секретаря, Михайла Баглая, 284 Metropolitan Ave., на другім поверсі, число дверий 6 і там виповнити аплікації та загалом довідатися про усьо, що хочете знати.

Тов. Богдана Хмельницького виплачує запомогу в часі слабости $6.00 тижнево, а посмертне $10000 за члена (опріч того, що належиться з У. Н. С.). Товариство має гарну суму гроший у касі, має гарні прапори. На будову „Народного Дому", на угольний камінь ми пожертвували $300.00 і в кождій народній роботі беремо живу участь.

Хто належить до нас, той має на собі ясний знак доброго патріота і щирого Українця.

До роботи члени тов. Богдана Хмельницького! Постараймося кождий, щоби привести хоч двох-трох нових членів на мітинг! Нехай із першої нашої сотні створиться хоч 300, щоби наше товариство могло заняти одно із найперших місць у армії У. Н. С.

Григорій Бардак, пр. член 22 в. У. Н. С.

ЗА СЕЛЯНСЬКІ ІНТЕЛІҐЕНТНІ ОДИНИЦІ В ГАЛИЧИНІ

(Над свіжою могилою Тимка Старуха).

(З львівського „Діла").

Сумною вісткою поділився щоденник „Діло" з дня 25. IV, 1923, з своїми читачами — подаючи до відома широкій громаді про смерть Т. Старуха. Зійшов у могилу „один з найчільніщих селянських діячів на Галицькій Україні, який все у свойому життю завдячував виключно своїй твердій енергії". „Залізна енергія, невсипуща активність, ораторський хист і бистрий орієнтаційний змисл" — ось черти характеру селянина-громадянина, який завдяки сим власне чертам успів „вибитися серед своєї суспільности на одну з провідних постатей". Скілько незвичайних слів оцінки характеру одиниці з селянської маси! А не сказані вони у переборщенім змислі посмертних згадок. Діла й подвиги життя покійного самі насувають такі, а не инакші рядки посмертної оцінки. Але слова ці падають не лише виключно на свіжу могилу бл. п. Тимка Старуха. Є вони характеристикою наших селянських діячів, із залізною енергією, які то у хибній оцінці схарактеризовано традицiйно як „упертість галицького Русина". І таких селянських одиниць позавидувати нам може не один з сусідних, навіть культурних, народів. Хиба одні Шведи, які також виказують у своїй еманципаційній боротьбі подібні світлі приміри хлопських патріотів-діячів, можуть рівнатися з нами!

Але стара школа переводиться... Сходять у могилу один за одним хлопи-патріоти. От хочби згадати ідеаліста-хлопа інтелектуаліста Василя Чорнія з Викторова, неписьменного щедродавця і фундатора українських приватних середних шкіл Івана Телевяка, господаря в Красносільцях, Юру Готича, високо-характерного гуцульського громадянина з села Жабє-Бистрець, Андрія Шмігельського, та богато-богато инших, котрих імена забуваються у дальшім ході подій історії, але яких праця остає на місцях та є для них живим памятником. І коли приходить у певних хвилинах громадського життя зупинитись над історією українського селянства Галичини останних років, то імена сі самі пестрим рядом перед очима пересуваються.

Богато їх було, богато їх ще є, а всі вони мають одну спільну вельми характеристичну рису — всі вони автодидакти, як не самоуки. Вказує це на незвичайну природну талановитість наших селянських мас, якої одначе не використовується. Криється там зачарований скарб, який нас усе підсичує й який одинокий є невичерпаною керницею, спасительним резервоаром нашої потенціональної сили. Візьмім для прикладу хочби відомого б. соймового посла Гриця Тершаківця. Поражає він кождого інтелігента на якихнебудь зборах своєю природною бистротою, случною орієнтацією, простолінійностю думок та бесідницьким талантом. А таких Тершаківців є в нас богато. Лиш ми не знаємо їх. А ще більше було би, якби ми вищукали та підготовили їх. Тепер потрібно нам їх, тих селян-діячів, нільше ніж коли-небудь. На них найбільша надія! Мусимо виховати нових патріотів, гідних наслідників Старухів, Шмігельських, Телевяків, Соллогубів. А дорога до цього — через „Просвіту". Читальні „Просвіти" це ті підставові школи духової еманципації селянських мас. Для найспосібнійших селянських одиниць це ще невистарчаюче. Для них треба вищої освіти, треба хлопського людового університету. І вони самі того домагаються. Мають зрозуміння для найвищого огнища культури — до свойого українського університету, як це пророчисто свідчить факт збірок на український університет у Львові, відчувають потребу висшої школи й для себе. І тут мимоволі насувається характеристичне порівнання з хлопськими домаганнями в тому напрямі у Швеції, де ініціятива заложення першого хлопського Людового Університету в Швеції взагалі вийшла від двох хлопів (послів) Оля Андерсона з Барлеф і Свен Нільсона з Еверед. Такий університет до вироблення селян на повних свідомих активних провідників-громадян у нас — навіть серед нинішних відносин — можливий до зреалізовання. Обєкт стоїть готовий... господарсько-садівнича школа „Просвіти" у Милованю коло Станиславова. Товариство „Просвіта" само не в силі власним коштом перевести цього. За відповідною підготовкою серед селян вдасться це здійснити. Слідби найвищому національному проводови призадуматися над тим та приложити рук до допомоги отворення людової висшої школи для виховання селянських інтелігентних одиниць — на керманичів мас. Цього вимагає поважна хвиля, сього ж жадає само селянство.

С. Шах.